

Sari Sarkomaa saml m.fl.

## **Interpellation om situationen inom äldreomsorgen och om krisen inom hälsovårdstjänsterna**

### **Till riksdagen**

Situationen inom äldreomsorgen har försämrats betydligt under statsminister Sanna Marins regering. Den redan nu svåra situationen inom äldreomsorgen och bristen på vårdare håller på att leda till en allvarlig kris. Det är omänskligt att allt fler äldre som behöver hjälp och omsorg, ofta minnessjuka människor och människor med flera sjukdomar, blir utan den vård och omsorg som de behöver. Många vårdare och närståendevårdare som utför värdefullt arbete är allt mer belastade. Konsekvenserna av detta återspeglas också i andra tjänster, särskilt inom hälso- och sjukvården, som är överbelastade. Därtill har tillgången till vård försvårats i stor utsträckning. När det inte finns vårdplatser för äldre i dåligt skick är sjukhus- och jouravdelningarna överbelastade. Enligt uppgifter i offentligheten är jourmottagningarna överbelastade överallt i landet. Enligt uppgifter från sjukvårdsdistrikten har till och med patientsäkerheten äventyrats.

Missförhållandena inom äldreomsorgen och utmaningarna i fråga om tillgången till personal har varit kända länge, och Sipiläs regering inledde en totalreform av äldreomsorgen. Ett av målen med reformen var att utreda bland annat antalet anställda, personalens kompetens och inriktning samt behovet av kompetent personal med beaktande av även hemvården och närståendevården för att missförhållandena inom äldreomsorgen skulle kunna avhjälpas och tjänsterna tryggas också under de kommande åren när befolkningen åldras. Under statsminister Rinnes/Marins regering lösgjordes dock personaldimensioneringen inom vården dygnet runt från totalreformen till en egen proposition. Andra åtgärder för att avhjälpa bristerna i äldreomsorgen i sin helhet har fått mindre uppmärksamhet och de har varit bristfälliga.

Den fördjupade bristen på vårdare har lett till allt svårare problem inom äldreomsorgen, eftersom man har varit tvungen att minska antalet vårdplatser inom serviceboende dygnet runt för att vårdardimensioneringen skulle kunna uppfyllas i en situation där det inte finns tillräckligt många anställda att tillgå. Experternas tidigare varningar om svårigheterna med tillgången till personal be-sannas nu på ett allvarligt sätt.

Situationen har inte kommit som en överraskning för regeringen, utan riskerna har hela tiden varit kända. I propositionen om vårdardimensioneringen inom vården dygnet runt och serviceboende med heldygnsoomsorg har riskerna för att situationen inom äldreomsorgen försämrats lyfts fram i motiveringen. När propositionen behandlades fanns det problem med tillgången på vårdare överallt i Finland, vilket konstateras i motiveringen. I propositionen framförs också risken med att

## Interpellation IP 2/2022 rd

en del av hemvårdspersonalen flyttar över till vården dygnet runt och att detta orsakar personalbrist i hemvården.

Likaså har riskerna lyfts fram i de sakkunnigas yttranden om propositionen. Till exempel finansministeriet uttryckte i sitt yttrande om personaldimensioneringen inom vården dygnet runt en oro över att personaldimensioneringen enligt förslaget fastställs utan att det finns utsikter för att man inom de närmaste åren hittar sannolika och faktiska lösningar på problemen med tillgången på utbildad arbetskraft inom branschen.

Kommunförbundets nätverk för ledningen av äldreomsorgen varnade för ett år sedan för att servicen till den äldre befolkningen skulle hamna i en nationell kris där de lagstadgade förpliktelserna inte kan uppfyllas. Som orsaker till krisen konstaterade nätverket de många samtidiga nya skyldigheter som regeringen föreslagit i lagstiftningen, de övervakande myndigheternas stränga tolkningar, det ökade servicebehovet och den snabbt försämrade tillgången på personal.

Regeringen har inte vidtagit de åtgärder som krävs för att nå personaldimensioneringen inom vården dygnet runt eller för att förbättra situationen inom den övriga äldreomsorgen, utan har rentav försämrat situationen genom sina egna åtgärder. Regeringen löste bristen på vårdare endast på papper genom att skriva in en bindande vårdardimensionering i lagen, men gjorde nästan ingenting för att lösa bristen på arbetskraft inom social- och hälsovårdsbranschen.

Eftersom det antal vårdare som dimensioneringen förutsätter inte har funnits tillgängligt, har man inte kunnat ta emot äldre på vårdplatserna, och vårdhem har till och med tvingats stänga. Tröskeln till att få vård dygnet runt har stigit. Även köerna till hemvården har blivit längre. Många äldre i dåligt skick hankar sig fram hemma utan hjälp. En undersökning som Institutet för hälsa och välfärd publicerade våren 2022 visade att en fjärdedel av enheterna inom hemvården varje vecka arbetade med otillräcklig personal.

I statsminister Sanna Marins regeringsprogram utlovas: "Förtroendet för kvaliteten och tillgången på äldreomsorg i rätt tid ska återupprättas." Åtgärderna för att förbättra läget inom äldreomsorgen, uppnå vårdardimensioneringen och öka branschens dragnings- och kvarhållningskraft har varit otillräckliga. Detta trots att man på förhand kände till de allvarliga konsekvenserna av bristande åtgärder och att regeringen har kunnat se hur läget har tillspetsats under regeringsperioden.

Regeringen tillsatte dock först för ett år sedan en arbetsgrupp för att bereda lösningar på hur man ska få tillräckligt med personal till social- och hälsovården. Arbetsgruppens åtgärder för att öka vårdbranschens dragnings- och kvarhållningskraft lyser med sin frånvaro, trots att regeringens sista budgetmangling är slutförd. Också finansminister Annika Saarikko förundrade sig över att den arbetsgrupp som inledde sin verksamhet i fjol ännu inte har lagt fram ett enda förslag när hon offentliggjorde finansministeriets budgetförslag i början av augusti.

I en krissituation vore det ansvarslös politik från regeringens sida att gå vidare med genomförandet av den föreskrivna personaldimensioneringen utan att man kan trygga tillgången på personal och åtgärda den redan försämrade situationen.

## Interpellation IP 2/2022 rd

Institutet för hälsa och välfärd har varnat för att rekryteringen av vårdpersonal har försvårats ytterligare under den senaste tiden. Institutet för hälsa och välfärd bedömer att övergången till en vårdardimensionering på 0,7 måste skjutas upp med minst ett år. Alla vårdhem har inte ens kunnat uppfylla det nuvarande kravet på en dimensionering på 0,6 på grund av personalbrist. Situationen har lett till att man varit tvungen att hålla hundratals klientplatser tomma inom vården dygnet runt.

Att skjuta upp genomförandet av personaldimensioneringen är dock inte en sådan lösning som man kan nöja sig med. Åtgärder för att trygga tillgången på personal inom social- och hälsovården och lösa krisen inom äldreomsorgen måste vidtas omedelbart. Dessutom behövs det konkreta åtgärder för att trygga tillgången till hälso- och sjukvårdstjänster, säkerställa patientsäkerheten och underlätta det kritiska läget vid jourmottagningarna. Regeringen har försummat sin skyldighet att försöka hitta lösningar på dessa problem och det är regeringens skyldighet att utan dröjsmål lägga fram förslag för att avhjälpa situationen.

Försummelsen att vidta åtgärder för att få tillräckligt med vård- och omsorgspersonal är särskilt grav då man vet att behovet av vård och vårdpersonal ökar när befolkningen åldras samtidigt som åldersklasserna i arbetsför ålder minskar. Dessutom var det känt att personaldimensioneringen inom vården dygnet runt kraftigt skulle öka behovet av vårdare. Dessutom kommer regeringen att införa en skärpning av lagen om vårdgarantin, vilket ökar behovet av personal. Det finns en allvarlig risk för att det uppstår en krissituation inom social- och hälsovårdstjänsterna medan det pågår en historiskt stor förvaltningsreform.

Enligt uppskattningar finns det i Finland ett underskott på cirka 10 000–15 000 vårdare och situationen förvärras hela tiden. Enligt en uppskattning som Institutet för hälsa och välfärd gjorde i augusti 2022 behövs det ytterligare en arbetsinsats på cirka 3 400 personer fram till våren enbart för att den dimensionering på 0,7 som äldreomsorgslagen förutsätter ska nås. Ändå behövs det mer personal också för andra tjänster. Enligt en utredning som Institutet för hälsa och välfärd publicerade i maj behövs det enligt verksamhetsenheternas egen bedömning 2 900 anställda med social- och hälsovårdsutbildning för hemvård och vanligt serviceboende och 554 fler anställda för ordinarie anställningsförhållanden.

Servicebehovet ökar under de kommande åren, vilket ökar personalbehovet. Den ökning av antalet klienter som kan förutses utifrån befolkningsstrukturen innebär enligt Institutet för hälsa och välfärd ett behov av tusentals extra vårdare under de kommande åren både inom vården dygnet runt och inom hemvården. Institutet för hälsa och välfärd har räknat ut att det år 2030 kommer att finnas 11 600 fler personer än för närvarande som behöver vård dygnet runt och 26 800 fler som behöver regelbunden hemvård, ifall servicebehovet och servicestrukturen förblir oförändrade. Allt som allt har Institutet för hälsa och välfärd uppskattat att det fram till 2040 kommer att behövas 200 000 nya arbetstagare inom social- och hälsovården.

Med beaktande av personalbehoven enligt vårdardimensioneringen, behovet av övrig hälso- och sjukvård och äldreomsorg samt pensioneringarna har regeringens åtgärder inte varit tillräckliga. Det behövs flera lösningar för att trygga god vård och omsorg. De aktuella metoderna, såsom ökad utbildning och rekrytering av arbetstagare från utlandet, ökar enligt Institutet för hälsa och

## Interpellation IP 2/2022 rd

välfärds bedömning tillgången på personal långsamt, och det är svårt att hitta en åtgärd som till exempel inom en tilläggstid på ett år skulle avhjälpa situationen.

Samtidigt genomförs det i Finland en massiv reform av social- och hälsovårdsförvaltningen som innebär enorma operativa risker. Ansvaret för att ordna social- och hälsojourer överförs på välfärdsområdena om bara några månader. En färsk enkät bland välfärdsområdenas direktörer visar att områdena bedömer att de behöver upp till 1,5 miljarder euro mer av staten nästa år för att klara av alla kostnader. Välfärdsområdenas svåra utgångsläge medför allvarliga risker för social- och hälsojourer som redan från tidigare brottas med vårdskulden efter coronakrisen, bristen på vårdare samt de nya skyldigheterna. Också den omfattande vårdskuld som uppstått efter coronapandemin kräver konkreta åtgärder.

Äldreomsorgen måste sättas i skick som en helhet som omfattar hemvården, vårdhemmen och närståendevården. Det behövs mer personal till alla former av äldreomsorg. Det är nödvändigt att förbättra kvaliteten på äldreomsorgen och tillgången till den. Alla äldre förtjänar god vård och omsorg. Var och en måste kunna lita på att man vid behov får hjälp och mänskligt bemötande.

Vi förutsätter att regeringen redogör för vad den tänker göra för att lösa krisen inom äldreomsorgen och hälsovårdstjänsterna.

Med hänvisning till 43 § i Finlands grundlag framställer vi följande interpellation till den minister som saken gäller:

*Vad ämnar regeringen göra för att förbättra situationen inom äldreomsorgen i sin helhet med beaktande av alla tjänster som de äldre behöver, inklusive hemvården, närståendevården och rehabiliteringen,*

*hur tänker regeringen säkerställa att hemvården får så mycket personal som de sakkunniga anser att det behövs och att tillgången till tjänsterna kan tryggas för de äldre som behöver dem,*

*vilka är de åtgärder genom vilka personaldimensioneringen på 0,7 inom vården dygnet runt kan genomföras realistiskt och som kan genomföras omedelbart så att nödvändig omsorg kan tryggas för alla som behöver den,*

*hur tänker regeringen åtgärda situationen där tröskeln för att få vård dygnet runt har stigit och där äldre i dåligt skick måste vänta för länge på att få service,*

*vad ämnar regeringen göra för att underlätta belastningen på jourmottagningarna,*

*vilka åtgärder ämnar regeringen vidta för att säkerställa tillräcklig personal och patient-säkerheten,*

*hur dant är det uppskattade behovet av vård- och omsorgspersonal för 2023 och vilka åtgärder vidtar regeringen för att tillgodose det,*

## Interpellation IP 2/2022 rd

*hur dant är det uppskattade behovet av personal fram till 2030 med beaktande av de ändringar som gjorts i lagstiftningen under innevarande regeringsperiod, och vilka åtgärder tänker regeringen vidta omedelbart för att personalstyrkan ska fås in på den nödvändiga tillväxtbanan,*

*vilka åtgärder ämnar regeringen vidta för att trygga tillgången på personal inom social- och hälsovårdsbranschen samt för att stärka branschens dragnings- och kvarhållningskraft för att svara på experternas uppskattningar av behovet av personal både på kort sikt och under de kommande åren, och*

*vilka åtgärder ämnar regeringen vidta för att välfärdsområdena ska klara av de ansvar som överförs till dem och för att överföringen av uppgifterna inte ytterligare ska förvärra krisen inom social- och hälsojänssterna som belastas av coronakrisen, bristen på vårdare samt de nya skyldigheterna?*

## Interpellation IP 2/2022 rd

Helsingfors 9.9.2022

Sari Sarkomaa saml  
Arja Juvonen saf  
Päivi Räsänen kd  
Ville Tavio saf  
Heikki Autto saml  
Markku Eestilä saml  
Sanni Grahn-Laasonen saml  
Janne Heikkinen saml  
Timo Heinonen saml  
Antti Häkkänen saml  
Kalle Jokinen saml  
Atte Kaleva saml  
Pia Kauma saml  
Ville Kaunisto saml  
Pihla Keto-Huovinen saml  
Marko Kilpi saml  
Jari Kinnunen saml  
Pauli Kiuru saml  
Jukka Kopra saml  
Terhi Koulumies saml  
Mia Laiho saml  
Matias Marttinen saml  
Sari Multala saml  
Kai Mykkänen saml  
Petteri Orpo saml  
Jaana Pelkonen saml  
Paula Risikko saml  
Janne Sankelo saml  
Arto Satonen saml  
Saara-Sofia Sirén saml  
Ruut Sjöblom saml  
Mari-Leena Talvitie saml  
Kari Tolvanen saml  
Ville Valkonen saml  
Elina Valttonen saml  
Heikki Vestman saml  
Sofia Vikman saml  
Anne-Mari Virolainen saml  
Sinuhe Wallinheimo saml  
Ben Zyskowitz saml  
Vilhelm Junnila saf  
Juha Mäenpää saf  
Sakari Puisto saf  
Mauri Peltokangas saf

## Interpellation IP 2/2022 rd

Lulu Ranne saf  
Leena Meri saf  
Ritva Elomaa saf  
Petri Huru saf  
Jani Mäkelä saf  
Kaisa Juuso saf  
Riikka Purra saf  
Arja Juvonen saf  
Sami Savio saf  
Riikka Slunga-Poutsalo saf  
Mika Niikko saf  
Sebastian Tynkkynen saf  
Olli Immonen saf  
Jari Ronkainen saf  
Veikko Vallin saf  
Juho Eerola saf  
Jenna Simula saf  
Ari Koponen saf  
Rami Lehto saf  
Toimi Kankaanniemi saf  
Ville Vähämäki saf  
Jussi Wihonen saf  
Mikko Lundén saf  
Veijo Niemi saf  
Sanna Antikainen saf  
Minna Reijonen saf  
Mari Rantanen saf  
Sheikki Laakso saf  
Sari Essayah kd  
Wille Rydman wr  
Jukka Mäkynen saf  
Jari Koskela saf  
Jussi Halla-aho saf  
Jouni Kotiaho saf